

NARRATIO

Yosé Höhne-Sparborth

EEN STEM UIT DE KATHEDRAAL

**Bisschop Romero
en zijn volk
(1917-1980)**

EEN STEM UIT DE KATHEDRAAL

Yosé Höhne-Sparborth

EEN STEM UIT DE KATHEDRAAL

Bisschop Romero en zijn volk

(1917-1980)

NARRATIO

Deze uitgave is tot stand gekomen in samenwerking met het
publicatiefonds van de Vereniging voor Theologie en
Maatschappij.

Yosé Höhne-Sparborth

Yosé Höhne-Sparborth werd in 1946 geboren in Berlijn. Tijdens haar kinderjaren woonde zij in de DDR, in een anti-fascistisch gezin. In 1953 vluchtte het gezin naar West-Berlijn en kwam in 1955 naar Nederland.

Zij studeerde theologie aan de Agogisch Theologische Opleiding te Utrecht (1980 afgestudeerd). Sinds '72 is zij actief binnen de basisbeweging. Gedurende de jaren '80 ontwikkelde en gaf zij trainingen mentale weerbaarheid voor specifieke groepen vrouwen, werkte als redactrice bij o.a. de Bazuin en was zeer actief in de dialoog christenen-marxisten binnen West- en Oost-Europa. In de jaren '90 tot heden werkte zij in Latijns-Amerika, met name in El Salvador, samen in het ontwikkelen van lichaamstechnieken voor traumaverwerking.

In 1964 is zij ingetreden bij de zusters van de Voorzienigheid en sinds 1978 tevens nauw verbonden geweest met dominicaanse projecten: in Nederland, El Salvador, Nicaragua en op Aruba. Op verzoek van Kerk en Vrede, in samenwerking met de Raad van Kerken, de Doopsgezinde en Remonstrantse Broederschap, de Basisbeweging Nederland en het Werkverband Religieuzen voor Gerechtigheid van Vrede bezocht zij enkele malen Irak. Daar heeft zij wederom contacten opgebouwd met de Irakese dominicanen en dominicanen.

Gerrie Huiberts is eindredactrice van deze serie boekjes
over theologen en theologes.

ISBN 90 5263 537 4

©2006 uitgeverij NARRATIO, Postbus 1006, 4200 CA Gorinchem
tel. 0183 62 81 88 fax 084 739 29 45 email: lvdherik@narratio.nl
Actuele informatie is te vinden op www.narratio.nl

Niets uit deze uitgave mag verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, Internet of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Ook te bestellen via de Internetboekhandel www.kerkboek.nl, deze is in België ook bereikbaar via www.liprobe.be

INHOUDSOPGAVE

Ten geleide	3
Proloog	5
Het volk en Romero	11
Romero en zijn volk	31
De autoriteit van Romero	45
Romero en de autoriteiten	58
Romero en de wereld	65
Epiloog	76
Bronnen	78

TEN GELEIDE

Dit boekje over Romero heeft een enigszins andere opzet dan de meeste boekjes in deze serie. Dat komt door het soort theoloog dat Romero was. Hij was allereerst geen gangbaar theoloog, geen wetenschapper. Hij ontwikkelde niet een eigen theologie, zeker niet op basis van studie. In de periode dat hij voornamelijk schrijvend en theoretiserend actief was, produceerde hij een theologie die hem noch bekend noch interessant maakte. Of beter gezegd: hij reproduceerde angstvallig de gangbare pré-conciliaire visie van zijn tijd. De periode die hem bekend maakte, die hem tot op vandaag uitermate belangrijk maakt voor het volk van heel Latijns-Amerika en voor de kerkgeschiedenis, beslaat de laatste drie jaar van zijn leven. Zijn betekenis was en is, dat hij door de situatie daartoe uitgedaagd een ambtsopvatting praktiseerde die in zijn context uiterst verrassend en moedig was, en die voorbeeldig is voor de hele christelijke kerkgemeenschap.

Zijn evangeliserende taak als aartsbisschop was ten volle DABAR, daadwoord. Staatsgeweld en staatsterreur doortrokken het land. Romero werd een heilzaam middelpunt in die terreur, door zijn meelijdende aanwezigheid én door zijn duidende en aanklagende woord. Dit samen daagde de slachtoffers uit tot moed en volharding. Daders riep hij op tot bekering, maar zijn aanwezigheid bij het volk en zijn aanklacht wekten de haat van zijn vijanden op.

Zijn zondagse preken werden door een vrijwilligster uit zijn parochie woordelijk uitgewerkt, door María Eugenia Argüello. Zijn moedige onverschrokken aanwezigheid: treuren om de vele doden, stem geven aan vertwijfeling en hoop, wekelijks de lijst van nieuwe misdaden opsommen, maakten Romero zo belangrijk tijdens zijn drie jaar als aartsbisschop.

Maar juist door zijn praktijk werd ook zijn woord belangrijk. En dat belang leeft onverminderd voort sinds zijn praktijk plotseling werd beëindigd met de moord op Romero. Dagboek aantekeningen, de opgetekende wekelijkse preken, de vele radio-interviews en zijn brieven zijn een neerslag van deze praktijk en de reflectie op de evangeliserende taak van

een bisschop. De betekenis van Romero reikt ver over zijn dood heen door deze vorm van teksten die hij naliet: een actualisering van de bijbelteksten waarin duiding en praktijk, woord en daad volledig samenvielen. Ook de wijze waarop hij zijn positie daarbij inzette maakt deel uit van die praktijk en die duiding. Romero leefde een theologie van het bischopsambt.

Zonder zijn praktijk verliezen de teksten hun betekenis. Maar ook doordat het volk een praktijk neerzet waarin deze teksten en daden als richtsnoer worden ervaren, blijft Romero een theoloog van gewicht.

Daarom is een specifieke opbouw gekozen: in de proloog en de epiloog wordt een man aan het woord gelaten die dagelijks werkt met de oorlogsslachtoffers in El Salvador, met de armsten nu: Larry Madrigal, 35 jaar oud. Hij is zelf overlevende van de slachtingen en volkstholoog; teamleider van mensen uit de onderste bevolkingslaag die worstelen om hun zusters en broeders het bestaan minder zwaar te maken. Hij reflecteert op zijn bezoek aan Duitsland in maart 2005 om enkele herdenkingen over Romero bij te wonen.

Het eerste hoofdstuk valt in twee delen uiteen: eerst wordt verteld hoe dit volk van Romero vijftwintig jaar na diens moord voortleeft met de oorlog, dan wordt verteld hoe Romero, zoon van het volk, zijn plek in dit volk verloor en hervond door die oorlog.

Het tweede hoofdstuk vertelt over de praktijk van Romero in die laatste drie jaar als aartsbisschop, de praktijk die hem maakte tot een bevrijdingstholoog en meer dan dat: tot "de incarnatie van de bevrijdingstheologie."

Vervolgens komt in drie hoofdstukken de Romero van die laatste jaren aan het woord, de reacties op Romero in zijn tijd en tenslotte actuele reacties op Romero.

Mijn eigen commentaar heb ik zo beperkt mogelijk gehouden. Bij het soort theoloog dat Romero is, bij de wijze waarop hij het ambt gestalte gaf, zijn verhalen uit die realiteit de belangrijkste getuigen.

PROLOOG

“Ik werk voornamelijk met alleenstaande vrouwen en veel kinderen die aan de zoom van hun rok hangen. Sommigen raakten gehandicapt in de fabrieksarbeid, anderen leven in de voormalige oorlogszones. Weer anderen komen uit boerenfamilies en hoewel ze arm zijn, verzetten ze zich met waardigheid tegen de verleidingen van de gentechnologie. Onder hen zijn veel jongeren die ervan dromen naar de VS te emigreren. Begerig keken ze naar mijn tentoonstelling van souvenirs uit Duitsland.”

Een terugblik van Larry Madrigal, die door de Initiative Romero uit Münster was uitgenodigd om in Duitsland getuige te zijn bij enkele Romero-herdenkingen. Larry Madrigal, 35 jaar oud, is zelf overlevende van de slachtingen en volkstheoloog, teamleider van mensen uit de onderste bevolkingslaag die worstelen om hun zusters en broeders het bestaan minder zwaar te maken. Men vroeg hem om zijn waarnemingen over Duitsland.

“Ik vertelde die vrouwen, dat er in Duitsland geen tortilla’s zijn, de identiteit van de Centraal-Amerikaanse keuken. Men heeft er brood, echt brood in ontelbare soorten en smaken. Van al die broodsoorten heb ik het roggebrood het meeste leren waarderen, het brood waarvan men zegt dat Napoleon het aan zijn paarden voerde. Mijn collega’s proeven met aandacht een klein stukje roggebrood in gedachtenis aan het Duitse verzet tegen het Napoleontische imperium.”

“Dan vertel ik van de kooien die aan de toren van de Lambertkerk in Münster hangen. Ik herinner me uit de geschiedenislessen dat treurige verhaal over de moord op de wederdopers. Maar ik had nooit gedacht dat mijn relatief verse wonden van de burgeroorlog in El Salvador bij het zien van deze middeleeuwse foltergeschiedenis zouden open-scheuren. Bij ons werden weliswaar geen kooien met slachtoffers van folter aan de kerktorens gehangen, maar niet zelden hingen vermoorde mensen aan de bomen langs de kant

van de weg. Om zo'n mooie stad te zien, die openlijk haar afschuwelijke verleden toont aan de wereld, is voor mij aanmoediging en uitdaging. Deze stad pronkt niet alleen met haar kerktorens, maar zet ook gedenktekens, tekens van de waarheid."

"In El Salvador doet de waarheid nog altijd pijn en zaait verdeeldheid, daarom probeert men haar te verdoezelen."

"Tijdens een stadswandeling maakte mijn vriendin Anne mij opmerkzaam op een waardevolle schat, die in het voetgangersgebied te vinden is voor de voeten van de mensen: struikelstenen. Ik struikelde er werkelijk over, als ik langs huizen kwam waarin mensen gewoond hebben van wie we niet mogen vergeten wat hun lot was. Hier wil ik wel zeggen, dat wij in Ascatao iets dergelijks hebben gepland: we willen stenen plaatsen uit de rivier Sumpul, die ons zullen doen stilstaan tegen het vergeten."

Larry Madrigal, San Salvador